

AZ AKÁCMAG-GAZDÁLKODÁS PROBLEMATIKÁJA

Az akác erdészeti, de egyéb jelentőségét sem kell hangsúlyozni, különösen hazánkban, ahol jelenleg is az egyik legelterjedtebb faj, részvételi aránya várhatóan a jövőben sem változik lényegesen, hasznosítása egyre tökéletesedik, a vele folytatott gazdálkodás ökonómiai mutatói fokozatosan javulnak. Az is figyelemre méltó, hogy olyan fajról van szó, amelynek abszolút térfoglalása hazánkban nagyobb mint a többi európai országban együttvéve, amiből — egyebek mellett — az is következik, hogy a vele kapcsolatos mindenféle ismeretbővítést elsősorban tőlünk várják el, feltételezve, hogy jól felfogott, saját érdekünk is ezt kívánja. Ezen az általános kulturális-tudományos igényen belül maggazdálkodási szempontból még külön elvárják tőlünk a földről való maggyűjtés fejlesztését, a „külszínfejtéses magbányászat” elméleti és gyakorlati művelését, hiszen a technológiát hazánkban dolgoztuk ki, s gyakorlatilag egyedülálló a világon. Önmegbecsülésünk kifelé való érvényesítése mellett, saját belső gondjaink is szükségessé teszik a témával való foglalkozást. Koránt sincs minden rendben és befejezve. Nézzük a problémákat, ill. tennivalókat sorjában!

A magminőség javítása

Az utóbbi évtizedben a begyűjtött magvak csírázóképesége krónikusan alacsony — átlagosan 71,8% —, alig haladja meg a szabvány szerinti minimumot, a 70%-ot. 1967—68-tól 1977—78-ig az átlag 88,2% volt, előtte pedig, egészen 1951—52-ig, 91,8%. (Az adatok 36 év 1019 mintájának értékeléséből származnak) A minőségcsökkenés pontosan 20%-os, ami — 8000 kg/év begyűjtést és 250 Ft/kg-os egységárat figyelembe véve — évi 400 000 Ft értékű használhatatlan mag forgalmazását jelenti.

A minőség hirtelen esése a hetvenes évek vége felé következett be. Amikor ezt észleltük, először a szkarifikátorokra gondoltunk, amelyek szinte beolthatják a magvakat a héjszobás során. Ellenőrző vizsgálatokat végeztünk, de egyértelmű maggyarázatra nem jutottunk. Fordulatot 1987 nyara hozott, amikor — bekapcsolódva a magtermelő állományok revíziójába — szembesítésre nyílt alkalom egyrészt a magvizsgálati tapasztalatok, másrészt az állományadatok részéről, és kiderült, hogy a mai, kijelölt állományok 35—45 évesek, azaz maggazdálkodási szempontból túltartottak. — Ehhez maggyarázatként annyit, hogy az akácmag élettartama a homoktalajban 20 év és a jelzett korú állományokban — ennek megfelelően — a 25—35 éves magvak egy része már vagy előregedett vagy el is pusztult. — Ez az előregedési következtetés csupán elméleti, melyet — mivel jelentős horderejű kérdéssről van szó — szabatos kísérletek útján kell igazolni.

A jelentőség szempontjából megemlítendő, hogy az eredményektől függően kell majd gazdálkodni az állományokkal, pl. kizárva a gyűjtésből a túlkorosokat — melyek ugyanakkor a legnagyobb hozamúak és a gyűjtők részéről érthetően preferáltak. De a kérdés tisztázása nyújt majd lehetőséget mind a belföldi minőségi ellátásra, mind az újraéledni látszó, igen hasznos exportra is. 72%-os maggal ugyan is még ajánlatot sem tehetünk.

A magforrások bővítése

Mint ismeretes, a Nagyunsági és Felsőtiszaí EFAG egyes erdészeteiben vannak államilag engedélyezett magtermelő állományok. Ezek kiválasztása csupán fenotípuson alapult, és semmiféle genetikai indoka nincs annak, hogy az országban másutt fellelhető, ugyancsak jó megjelenésű állományok ki legyenek zárva a begyűjtésből. Más megfontolás is helyénvalónak látszik a bővítést illetően, különösképpen, ha nem homoktalajok erdősítéséről van szó. Egy részről lehetséges, hogy a populációkban a helyi körülményekhez való bizonyos alkalmazkodás alakulhatott ki — még ha csupán 8—10 generáció állhatott rendelkezésre. De az mindenképpen bizonyos, hogy az ország más tájaira is vannak továbbszaporításra érdemes állományok, amelyek a tilalom feloldására várnak.

A bővítés indokolt, kérdés azonban, hogy a lehullott mag miként viselkedik — a még nem vizsgált — homoktalajokon kívül. Bizonyos előtanulmányok — melyek során az Alföldön megszokott, 100—200 db/dm² terítettséggel szemben Zalában pl.

3—4 szemet találtunk — arra utalnak, hogy a bányászatra itt aligha lesz lehetőség. A kérdés mindenestre tisztázandó és nagyon valószínű, hogy itt még virágzásbiológiai, keményhájúsági, ökológiai hatásvizsgálatok is szükségesek lesznek.

Különleges populációk maghozama

Ebben a tekintetben elsősorban a már ismert állományok, fajok csoportok magproduktuma érdekes, már csak abból a célból is, hogy mielőbb szaporításba vonhasuk őket. De rajtuk kívül természetesen minden új felfedezés érdemes a feltáráásra. A hozamban eltérésekre lehet számítani — eddig még ismeretlen okokból. Az üllői árbócjellegű folton pl. az állomány 22 és 42 éves kora között mindössze 29 szem/dm²-es felhalmozódást állapítottunk meg, sokkal kevesebbet, mint a hasonló korú, és ugyancsak meszes homokon álló populációban. — Az más kérdés, hogy ez a hozam sem lebecsülendő, hiszen az erdőrézszben cca. 200 kg mag gyűjthető fel még így is, különösen, ha csemetéjét okszerűen, véghasználattig fenntartható módon erdősítjük el.

A szkarifikátorok működése biológiai szempontból

Az országban két szkarifikátor működik. Pusztavacson a Sass-féle, Baktalóránt-házán a Marjai-féle. Mindkettőből került ki jó és rossz minőségű mag is. Tisztázandó, hogy a mechanizmusokban van-e a hiba, vagy a mag eleve rossz, ill. a művi fertőzés feltételezése jogos-e?

A magfelgyűjtés gépesítésének fejlesztése

A „külszínfejtés” ma még csak részlegesen mechanizált, minden eddigi eredménye ellenére, kezdetlegesnek mondható. Sem az anyagfelhordás, sem maga a rostálás nincs gépesítve, a berendezés nem önjáró, a prizmákba összetolt avar—homok—mag keveréket lapátolják az esetenként telepített rostákba. A munkaező fogy, de presztízsünk is úgy kívánná, hogy közlekedő, önetető rostarendszert alakítsunk ki, még akkor is, ha a gép előállítás az idő szerint ráfizetéses lenne!

Összegezve az akác maggazdálkodás jelenlegi problematikáját, szükséges az állomány kora és magminősége; termőhely és maghozam; különleges populáció és maghozam; szkarifikátorok működése, valamint önjáró-önetető erdei akácmag-rosta kialakítása altémákban kutatásokat végezni. A konkrétan felvetett kutatások előrelátható időtartama 3 év, a becsülhető költség (a gépesítés nélkül) évi 200 000 Ft.

Dr. Marjai Zoltán

Jelentősen eltérő talajvizsgálati eredményt szolgáltatnak a fa töve körül és az attól távolabb gyűjtött talajminták. Egy svájci kutató beszámolt arról, hogy meszes bükkösben végzett megfigyelése szerint a fa töve körül több a savanyúságot jelző növény (*Luzula albida*), erőteljesebb a K-, Ca-, Mg-kimosódás, nagyobb a Fe és Al felhalmozódása. Mindezt a törzsön lefolyó, nagy mennyiségű csapadékvíz hatásának tulajdonítja.

(SCHWEIZ. Z. FORSTWES., 1978., 11. Ref.: Kovács G.)

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: Agócs József tud. munkatárs EFE, Sopron; dr. Balázs István megyei tanácsos, Budapest; dr. Borsos Zoltán ny. erdőgazdasági főmérnök, Szombathely; dr. Csötönyi József főelőadó MÉM EFH, Budapest; dr. Hiller István könyvtári főigazgató EFE, Sopron; Jelics Pál erdőész. Lakócsa; dr. Király László egyetemi tanár, EFE, Sopron; Lavins, Maris geobotanikus, Riga (SZU); dr. Marjai Zoltán ny. osztályvezető, NÖMI, Budapest; dr. Barosvölgyi Béla egyetemi docens, EFE, Sopron; Sarkadi Sándor igazgatóh. ERFATERV, Budapest; dr. Solymos Rezső hivatalvezető-helyettes, EFH, Budapest; V. Szabó Ferenc igazgatóh., Bükk NP., Miskolc; dr. Tóth Árpád szociológus, NME, Miskolc.